

Sprawa C-393/23**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

28 czerwca 2023 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Hoge Raad der Nederlanden (Niderlandy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

23 czerwca 2023 r.

Strona skarżąca:

Athenian Brewery SA

Heineken NV

Druga strona postępowania:

Macedonian Thrace Brewery SA

Przedmiot postępowania głównego

Przedmiotem postępowania głównego jest spór pomiędzy Macedonian Thrace Brewery SA (zwanym dalej „MTB”) z jednej strony a Athenian Brewery SA (zwanym dalej „AB”) i Heineken NV (zwanym dalej „Heinekenen”) z drugiej strony, który to spór dotyczy naruszenia przez AB prawa konkurencji na greckim rynku piwa. Za naruszenie to MTB chce pociągnąć do odpowiedzialności solidarnej przed sądem niderlandzkim zarówno AB, jak i jej spółkę dominującą Heineken z siedzibą w Niderlandach.

Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Niniejszy wniosek złożony na podstawie art. 267 TFUE dotyczy jurysdykcji sądu niderlandzkiego na mocy art. 8 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych

i handlowych (zwanego dalej „rozporządzeniem Bruksela Ia”) odnośnie do powództwa przeciwko AB. Pojawia się tu pytanie, czy domniemanie decydującego wpływu spółki dominującej na spółkę zależną obowiązuje również przy ocenę tego, czy spełniony został wymóg stanowiący, iż pomiędzy powództwami przeciwko obu spółkom istnieje tak ścisła więź, że pożądane jest ich łączne rozpoznanie i rozstrzygnięcie w celu zagwarantowania prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości.

Pytania prejudycjalne

1. Czy w przypadku takim, jak ten rozpatrywany w niniejszym postępowaniu, sąd właściwy dla siedziby spółki dominującej, dokonując oceny swojej jurysdykcji na podstawie art. 8 pkt 1 rozporządzenia Bruksela Ia w odniesieniu do mającej siedzibę w innym państwie członkowskim spółki zależnej, musi w świetle określonego w tym przepisie wymogu istnienia ścisłej więzi przyjąć za punkt wyjścia do rozważań uznane w zakresie materialnego prawa konkurencji domniemanie decydującego wpływu spółki dominującej na będącą przedmiotem postępowania działalność gospodarczą spółki zależnej?

2. W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze: jakie znaczenie należy w tym względzie nadać kryterium sformułowanemu w wyrokach [Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37) oraz Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449)]? Czy w takim przypadku – w razie zakwestionowania decydującego wpływu spółki dominującej na działalność gospodarczą spółki zależnej – do przyjęcia jurysdykcji na podstawie art. 8 pkt 1 rozporządzenia Bruksela Ia w odniesieniu do przedmiotowej spółki zależnej wystarczy, by nie można było z góry wykluczyć, że taki decydujący wpływ istniał?

Powołane przepisy prawa Unii

Artykuły 101 i 102 TFUE

Artykuł 4 ust. 1 oraz art. 8 pkt 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i postępowania głównego

- 1 MTB to działający na greckim rynku piwa browar z siedzibą w Grecji. AB to należący do grupy Heineken browar z siedzibą w Grecji. Heineken to spółka z siedzibą w Niderlandach, która wyznacza strategię i cele grupy Heineken. Heineken nie prowadzi ani nie prowadził własnych działań operacyjnych w Grecji. W okresie, którego dotyczy niniejsze postępowanie, Heineken pośrednio posiadał około 98,8 % udziałów w kapitale AB.

- 2 W decyzji z dnia 19 września 2014 r. grecki organ ochrony konkurencji orzekł, że w okresie od września 1998 r. do dnia 14 września 2014 r. AB nadużywał swojej pozycji dominującej na greckim rynku piwa i że nadużycie to należy potraktować jako jednolite i ciągle naruszenie art. 102 TFUE oraz art. 2 greckiej ustawy o konkurencji.
- 3 MTB wniosła do rechtbank Amsterdam (sądu rejonowego w Amsterdamie, zwanego dalej „rechtbankiem”) żądanie o stwierdzenie, że Heineken i AB ponoszą odpowiedzialność solidarną za powyższe naruszenie prawa konkurencji na greckim rynku piwa oraz że są one solidarnie zobowiązane do naprawienia całości szkody poniesionej przez MTB w wyniku tego naruszenia. W ramach powództwa wzajemnego Heineken i AB wniosły o stwierdzenie przez rechtbank, iż nie jest on sądem właściwym do rozpoznania powództwa przeciwko AB. Rechtbank uznał to żądanie i stwierdził swoją niewłaściwość w odniesieniu do powództwa przeciwko AB.
- 4 W postępowaniu odwoławczym Gerechtshof Amsterdam (sąd apelacyjny w Amsterdamie, zwany dalej „Gerechtshof”) uchylił wyrok rechtbanku oraz oddalił powództwo wzajemne o stwierdzenie braku właściwości sądu. Heineken i AB następnie wniosły od tego wyroku skargę kasacyjną do sądu odsyłającego, czyli Hoge Raad der Nederlanden (sądu najwyższego Niderlandów).

Istotne argumenty stron w postępowaniu głównym

- 5 W pierwszej instancji rechtbank uznał, iż w myśl podstawowej zasady ujętej w art. 4 ust. 1 rozporządzenia Bruksela Ia jest on sądem właściwym do rozpoznania powództwa przeciwko Heinekenowi, ponieważ siedziba Heinekena mieści się w Amsterdamie. Rechtbank nie uważa się jednak za sąd właściwy do rozpoznania powództwa przeciwko AB na podstawie art. 8 pkt 1 rozporządzenia Bruksela Ia, ponieważ nie został spełniony ustanowiony w tym przepisie wymóg istnienia ścisłej więzi pomiędzy sprawami przeciwko Heinekenowi i przeciwko AB.
- 6 Na poparcie uchylenia wyroku wydanego przez rechtbank Gerechtshof stwierdza w pierwszej kolejności, iż dokonując oceny zarzutów pod adresem Heinekena, sąd niderlandzki nie będzie mógł uniknąć wydania orzeczenia w przedmiocie działań AB oraz decyzji greckiego organu ochrony konkurencji. W razie przedłożenia tego samego zagadnienia sądowi greckiemu nie można wykluczyć, iż dokona on oceny innej niż sąd niderlandzki. Ze względu na ryzyko wydania sprzecznych ze sobą orzeczeń co do zasady spełniony został wymóg, o którym mowa w art. 8 ust. 1 rozporządzenia Bruksela Ia, który stanowi, iż pożądane jest łączne rozpoznanie i rozstrzygnięcie spraw w celu zagwarantowania prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości.
- 7 To, czy powództwo przeciwko Heinekenowi może zostać uwzględnione, należy rozstrzygnąć w postępowaniu głównym. Jedynie wówczas, gdy takie uwzględnienie należy już z góry uznać za racjonalnie wykluczone, wniesienie

sprawy mimo wszystko do sądu niderlandzkiego można postrzegać jako nadużycie przepisów dotyczących jurysdykcji zawartych w rozporządzeniu Bruksela Ia. Taka sytuacja nie ma miejsca w niniejszej sprawie. Na ten moment nie można z wystarczającą pewnością wykluczyć, że w świetle prawa konkurencji AB i Heineken należy traktować jako jedno przedsiębiorstwo.

- 8 Dla istotnego z punktu widzenia prawa Unii zagadnienia, czy AB mógł racjonalnie przewidzieć, że zostanie pozwany przed sąd niderlandzki, znaczenie ma to, że AB sprzedaje w Grecji piwo pod marką Heineken oraz że należy do grupy Heineken. Zarzuca się mu, że przy sprzedaży między innymi tego właśnie piwa na tym właśnie rynku dopuszcza się nadużycia swojej pozycji dominującej. To, że zarzut ten jest skierowany również do Heinekena i że został podniesiony przed sądem właściwym dla siedziby tejże spółki, było racjonalnie do przewidzenia, biorąc pod uwagę, że zarzut ma bezpośredni związek z przynależnością AB do tej grupy oraz marką piwa, do której prawa przysługują grupie Heineken.
- 9 Heineken i AB kwestionują orzeczenie Gerechtshof w postępowaniu kasacyjnym. Wyrażają oni między innymi opinię, że Gerechtshof w niewystarczającym stopniu pochylił się kwestią tego, czy Heineken wywierał decydujący wpływ na działania AB i czy w związku z tym można potraktować je jak jedno przedsiębiorstwo.

Zwięzłe uzasadnienie odesłania

- 10 Niniejsza sprawa dotyczy egzekwowania europejskiego prawa konkurencji na drodze prywatnoprawnej (art. 101 i 102 TFUE). Zgodnie z orzecznictwem Trybunału różne podmioty prawne mogą odpowiadać przed sądem za jedno i to samo naruszenie w zakresie prawa konkurencji, jeżeli stanowią one jedno przedsiębiorstwo, które to pojęcie w tym kontekście odnosi się do jednostki gospodarczej¹. O jednostce gospodarczej jest mowa wówczas, gdy spółka dominująca sprawuje nadzór nad działaniami swojej spółki zależnej, co można udowodnić, wykazując, że spółka dominująca ma możliwość wywierania decydującego wpływu na działania spółki zależnej i że ponadto wpływ ten faktycznie wywierała lub że spółka zależna samodzielnie nie określa swojego działania na rynku, lecz w przeważającej mierze postępuje zgodnie z instrukcjami wydawanymi jej przez spółkę dominującą, w szczególności ze względu na więzi gospodarcze, organizacyjne i prawne między tymi dwoma podmiotami prawnymi. Istnienie takiego decydującego wpływu domniemywa się wówczas, gdy spółka dominująca znajduje w sposób bezpośredni lub pośredni w posiadaniu całego lub niemal całego kapitału spółki zależnej. Domniemanie takie można jednakże obalić, wykazując, że spółka dominująca pomimo posiadania (prawie) całego kapitału spółki zależnej w czasie stosowania danej praktyki, nie udzielała jej

¹ Zobacz między innymi wyroki: z dnia 14 marca 2019 r., Skanska Industrial Solutions i in., C-724/17, EU:C:2019:204, pkt 28–47, a także z dnia 6 października 2021 r., Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, pkt 32–44.

instrukcji ani nie uczestniczyła bezpośrednio ani pośrednio – w szczególności za pośrednictwem powołanych dyrektorów – w procesie decyzyjnym spółki zależnej w związku z przedmiotową działalnością gospodarczą².

- 11 W wyroku z dnia 21 maja 2015 r. w sprawie CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, pkt 21–25 i 33) Trybunał wypowiedział się już w przedmiocie jurysdykcji na podstawie (poprzednika) art. 8 pkt 1 rozporządzenia Bruksela Ia w kontekście prawa konkurencji. W przywołanej sprawie Trybunał orzekł, że miał tam miejsce ten sam stan faktyczny i prawny, ponieważ przedsiębiorstwa, których sprawa dotyczyła, uczestniczyły w różnych miejscach i w różnym czasie w jednolitym i ciągłym naruszeniu stwierdzonym w decyzji Komisji. Zdaniem Trybunału było dla nich zatem do przewidzenia, że zostaną pozwane przed sądy państwa członkowskiego, w którym jedno z nich miało siedzibę, jako że uczestniczyły w jednolitym naruszeniu, w związku z czym było oczywiste, że ponoszą odpowiedzialność za wynikłą z niego szkodę.
- 12 W wyrokach z dnia 28 stycznia 2015 r., Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, pkt 64) oraz z dnia 16 czerwca 2016 r., Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, pkt 45–46) Trybunał orzekł, że sąd musi brać pod uwagę wszystkie dostępne mu informacje, w tym również zarzuty ze strony pozwanego. Na etapie ustalania jurysdykcji nie ma jednak potrzeby przeprowadzania postępowania dowodowego w przedmiocie spornych okoliczności faktycznych, które mają znaczenie zarówno dla kwestii jurysdykcji, jak i dla istnienia podnoszonych roszczeń.
- 13 Niniejszy przypadek różni się od przypadku ze sprawy CDC Hydrogen Peroxide pod tym względem, że zarzucane naruszenie prawa konkurencji nie zostało stwierdzone przez Komisję Europejską, lecz przez grecki organ ochrony konkurencji i wyłącznie w odniesieniu do spółki zależnej AB. Bezsporne jest, że Heineken sam bezpośrednio nie przeprowadzał faktycznych działań na greckim rynku piwa. Powództwo przeciwko Heinekenowi opiera się na twierdzeniu MTB, że w okresie, w którym miało miejsce naruszenie art. 102 TFUE przez AB, Heineken i AB stanowiły jedno przedsiębiorstwo z racji tego, że Heineken wywierał decydujący wpływ na przedmiotową działalność gospodarczą AB i że z tego względu ponosi on odpowiedzialność solidarną za zarzucane naruszenie. Ścisła więc w rozumieniu art. 8 pkt 1 rozporządzenia Bruksela Ia może zatem opierać się wyłącznie na zarzucanym decydującym wpływie. Jeżeli – tak, jak ma to miejsce w niniejszej sprawie – pozwany w sposób poparty argumentami kwestionuje twierdzenia powoda w tym zakresie, pojawia się pytanie o to, czy sąd w ramach oceny – zgodnie z wyrokami Kolassa i Universal Music International Holding – swojej jurysdykcji na podstawie art. 8 pkt 1 rozporządzenia Bruksela Ia za punkt wyjścia musi również przyjąć omówione w pkt 10 powyżej domniemanie, że spółka dominująca wywiera decydujący wpływ wówczas, gdy jest w posiadaniu (niemal) całego kapitału spółki zależnej. W razie odpowiedzi

² Zobacz między innymi wyrok z dnia 12 maja 2022 r., Servizio Elettrico Nazionale i in, C-377/20, EU:C:2022:379, pkt 105–112.

twierdzącej sąd właściwy dla siedziby spółki dominującej będzie musiał uznać swoją jurysdykcję w odniesieniu do powództwa przeciwko zagranicznej spółce zależnej, chyba że ta zdoła z góry (bez przedstawiania dalszych dowodów) domniemanie takie podważyć. Jeżeli w ramach oceny swojej jurysdykcji sąd nie może za punkt wyjścia przyjąć takiego domniemania, wówczas musi zbadać w oparciu o przedstawione przez strony twierdzenia i argumenty na swoją obronę w tym względzie (bez przeprowadzenia dalszych dowodów), czy istnieją wystarczające przesłanki, by przyjąć, iż spółka dominująca miała decydujący wpływ na przedmiotową działalność gospodarczą spółki zależnej.

- 14 Odpowiedź na to pytanie może wzbudzać racjonalne wątpliwości. Z jednej strony uznane przez Trybunał domniemanie decydującego wpływu służy osiągnięciu egzekwowania europejskiego prawa konkurencji w pełnej rozciągłości i trudno jest przedstawić dowód przeciwny, który jest konieczny w celu obalenia domniemania decydującego wpływu³. Z drugiej strony rozporządzenie Bruksela Ia ma swoje własne cele i jej wykładni należy dokonywać w ich świetle. W tym względzie istotne jest to, że art. 8 pkt 1 rozporządzenia Bruksela Ia należy interpretować w sposób zawężający w takim sensie, że wykładnia może obejmować jedynie przypadki wyraźnie przewidziane w tym rozporządzeniu, jako że stanowi ono odstępstwo od podstawowej zasady mówiącej, iż sądem właściwym jest sąd właściwy dla miejsca zamieszkania strony pozwanej. Odpowiedź twierdząca na rozpatrywane pytanie w większości przypadków doprowadzi do tego, że osoby prawne wchodzące w skład grup międzynarodowych – niezależnie od tego, w jakim państwie członkowskim mają siedzibę i w jakim państwie miała miejsce przedmiotowa działalność gospodarcza – ze względu na zarzucane naruszenie prawa konkurencji będą mogły zostać pozwane przed sąd właściwy dla siedziby osoby prawnej, która jest w bezpośrednim lub pośrednim posiadaniu całego lub niemal całego kapitału. Jurysdykcja szczególna, o której mowa w art. 8 pkt 1 rozporządzenia Bruksela Ia, mogłaby w ten sposób zyskać szeroki zakres zastosowania w obszarze prawa konkurencji.
- 15 W świetle wątpliwości co do wykładni rozporządzenia Bruksela Ia oraz powiązanego z nim orzecznictwa Hoge Raad przedkłada powyższe pytania prejudycjalne.

³ Zobacz wyrok z dnia 15 kwietnia 2021 r., Italmobiliare i in./Komisja, C-694/19 P, niepublikowany, EU:C:2021:286, pkt 58, a także opinia rzecznika generalnego Rantosa w sprawie Servizio Elettrico Nazionale i in., C-377/20, EU:C:2021:998, pkt 159–160.